

A szegedi magyar–francia két tanítási nyelvű képzés: iskolaválasztás és nyelvhasználat

1. Bevezetés

Egy nagyvárosban és vonzáskörzetében élő általános iskolás számos továbbtanulási lehetőség közül választhat. A skála szinte végtelen és évről évre változik, új képzési módok és új specializációk indulnak. A választásban szerepet játszik többek között az iskolák presztízse, a különböző osztályokról hallott hírek, a szülők véleménye, az ismerősök, testvérek, barátok, tanárok tapasztalatai, a diák képességei és általános iskolai eredményei. A jó képességű diákoknál szintén számításba kerül az, hogy melyik iskola készíti fel őket leginkább a továbbtanulásra. A középiskolába lépésnél dönteni kell arról is, hogy melyek legyenek a kötelezően tanulandó idegen nyelvek. A nyelvek kérdése egyre nagyobb hangsúlyt kap, hiszen használható nyelvtudás szükséges a későbbi továbbtanuláshoz és karrierépítéshez akár itthon, akár külföldön. A különböző idegen nyelvek egyéni és társadalmi megítélése eltér, választásukban kulturális, gazdasági, „jól használhatósági” szempontok és személyes kötődések is szerepet játszanak.

A jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy a két tanítási nyelvű, azon belül is a francia képzés választásakor milyen szempontok motiválják a leendő középiskolásokat, mennyire cseng össze az iskola kiválasztása és a francia nyelv emelt szintű továbbtanulásának igénye. Arra is kitér a kutatás, hogy a középiskolás évek alatt a diákok hogyan értékelik a választott két tanítási nyelvű képzést, és hogy az iskolai tanulmányaik mellett a magas szintű nyelvtudásukat hogyan használják, illetve fejlesztik.

1.1. Középiszkolai expanzió

A tizenöt évvel ezelőtti politikai rendszerváltozás egybeesett olyan gazdasági, demográfiai és társadalmi változásokkal, melyek magukkal hozták a középiszkolai oktatás expanzióját. Az általános iskolások egyre nagyobb aránya iratkozott be középiszkolába, s mivel egyre inkább háttérbe szorult a szakmunkásképzés, megnőtt az igény a gimnáziumi és szakközépiszkolai férőhelyek iránt. Ennek következtében új állami és egyházi iskolák alakultak, illetve a már meglévő intézmények bővítették képzési kínálatukat. Sok vegyes profilú iskola jött létre, melyek különböző tagozatokat indítottak, illetve több iskola hirdetett meg egyszerre gimnáziumi és szakközépiszkolai osztályokat. Ezzel egy időben teljesedett ki a középiszkolai képzés szerkezetváltása is, megjelentek az öt-, hat- és nyolcosztályos gimnáziumok. A 90-es évek első éveiben kicsúcsosodó demográfiai görbe aztán néhány év alatt lehanyatlott, erősen csökkent a középiszkolás korosztály tanulói létszáma. A 90-es évek második felére a szerkezetváltás folyamata is visszaesett, megszűnt az új képzés újdonságában rejlt vonzerő, és a gyakorlat is igazolta, hogy mennyire voltak sikeresek az egyes intézmények szerkezetváltó próbál-

kozásai. A gyermekszám visszaesésével fokozódott a verseny a diákokért az intézmények között, ami a mai napig a középiskolai oktatás egyik fontos jellemzője. Az iskolák közötti verseny eredményeként igyekeznek a középiskolák egyre többféle képzést indítani egy intézményen belül, például jelen van a hatosztályos gimnáziumi osztály, a két tanítási nyelvű képzés, humán, reál, művészeti tagozatos gimnáziumi osztályok, illetve az érettségi utáni szakmai képzést előkészítő tanfolyamok, specializációk. Az új, modernebb és vonzóbb tagozatok indítása azt jelenti, hogy, főleg a nagyobb településeken, az általános és középiskola közötti váltáskor egyre szélesebb palettáról választhatnak a diákok és szüleik.

A szerkezetváltási és profilváltási folyamatot több tényező együttese befolyásolja, a szülői és tanuló igény mellett a minisztériumi oktatáspolitikai koncepciók, beleértve a finanszírozást is, valamint a helyi fenntartók érdekei és az iskola igénye a tanulólétszám és a színvonalas oktatás fenntartására. A nagyvárosi iskolák komolyan megválogathatják leendő diákjaikat, míg a kevésbé nívós vagy kisvárosi iskolák bárkit felvesznek.

A középfok expanziója leglátványosabb módon az érettségit adó, úgynevezett teljes értékű középiskolai oktatásban mutatkozott. 1990 és 1998 között a gimnáziumi osztályok száma 25, a szakközépiskolai osztályok száma 80 százalékkal nőtt (Surányi 2000:46). Surányi tanulmányában azt írja, hogy az érettségizők számának növekedésével az érettségi bizonyítvány nem vesztett értékéből, mivel nem figyelhetjük meg sem a bizonyítvány piaci leértékelődését, sem a középiskolás korosztály képességeinek általános csökkenését, illetve körükben fellépő tanulási motivációs problémákat. (Surányi 2000:48–49). Ennek látszik ellentmondani az a tény, hogy a 2005-ben bevezetésre kerülő kétszintű érettségi különbséget tesz egy, a mostaninál könnyebb, illetve egy másik, a mostaninál nehezebb érettségi szint között. Ez azt jelenti, hogy az alapszintű vizsgák letételével még nagyobb réteg szerezhethet érettségit. Ugyanakkor a középiskolai bizonyítvány önmagában már kevés, az érettségizők egyre nagyobb hányada folytatja tanulmányait az egyre bővülő felsőoktatásban. A felsőoktatás expanziójával az egyetemre és főiskolára most belépők nagy része kevésbé felkészült és motivált, mint a 10–15 évvel ezelőtti korosztály.

1.2. Iskola- és nyelvválasztás

A középiskolai továbbtanulás színteréül választandó iskola és osztály kiválasztásakor a tanulandó nyelv(ek) kérdése is felmerül, hiszen az általános iskolában a gyerekek egy vagy két nyelvet már tanulnak. Sokat olvashatunk az angol és a német nyelv választása mögött húzódó okokról, ezen nyelvek tanulásának motivációjáról (lásd pl. Csapó 2001-es, Nikolov 1995 és 2003-as és Dörnyei 1996-os tanulmányát). Csapó (2001:30) a nyelvtanulást és a nyelvtudást befolyásoló tényezők között az anya iskolai végzettségét, a regionális és települési különbségeket, valamint a tanuló képességeket sorolja fel. A kép azonban sokkal bonyolultabbá válik olyan települések esetében, ahol az angol és a német mellett más nyelvek is bővítik a választási skálát. Amennyiben az általános iskolában tanult nyelv az angol vagy a német, azt a tanuló viheti tovább, hiszen a középiskolák szinte mindegyike mindkettőt tanítja. Természetesen ennek a két nyelvnek az esetében is gondot jelenthet a megfelelő szinten folyó továbbtanulás, amennyiben az iskola pedagógushiány miatt vagy finanszírozási okokból nem tud csoportbontást biztosítani vagy nem sikeres a kezdeti szintfelmérés.

Egyéb nyelvek esetében is a 8. osztály végére meg lehet szerezni egy olyan nyelvi alapot, melyre építhető (lenne) a haladó szintű középiskolai nyelvtanulás. Csakhogy még a nagyvárosokban sem könnyű a középiskolában a már tanult két nyelvet haladó szinten folytatni. Ezért előfordul, hogy a diákok abbahagyják a korábbi nyelv tanulását, esetleg magánúton folytatják azt, újrakezddik a 9. évfolyamon, vagy a tanult nyelvekhez keresnek iskolát. Itt felmerül a kérdés: a kisebb nyelvek esetében (azaz az angol és németen kívül bármelyikről is legyen szó) a középiskolába jelentkezéskor iskolaválasztás vagy nyelvválasztás történik. Szerencsés esetben a kettő egybeesik, azaz a választott intézményben a kívánt nyelve(ke)t a megfelelő szinten tanulhatja a diák. Az Eurobarometer 2003.1-es felmérése szerint jelentős különbség mutatkozik a között, hogy milyen nyelveket tanulnak, illetve szeretnének tanulni az európai fiatalok. Míg Magyarországon az angol és a német nyelvet tanulják a legtöbben, addig sokan szeretnének franciát, olaszt és spanyolt tanulni. A három legnagyobb nyelv összehasonlítását lásd az 1. számú táblázatban. Petneki (2002:149) felhívja a figyelmet arra, hogy a kisebb nyelvek általános iskola utáni folytatásakor sokszor „a szabad nyelvválasztás csupán látszatszabadság”.

1. számú táblázat: A magyar fiatalok nyelvismerete és nyelvtanulási szándéka a három legnépszerűbb nyelv esetében

	Angol	Német	Francia
Hány százalékuk tanulja	48	41	6
Hány százalékuk szeretné tanulni	39	29	19

Forrás: Eurobarometer 2003.1:18–20

Jóllehet a nyelvtanulás szükségessége társadalmilag elismert tény, mely az uniós csatlakozással még inkább előtérbe került, a magyar lakosságnak csak töredéke rendelkezik használható nyelvtudással. A 2003.1-es Eurobarometer adatai szerint a magyar fiatalok csupán 77%-a állítja magáról azt, hogy képes lenne rövid beszélgetést folytatni valamilyen idegen nyelven. Ezzel a teljesítménnyel az alsó harmadba tartozunk. Ugyanez a felmérés beszámol az európai fiatalok által beszélt nyelvek, illetve az általuk szükségesnek tartott nyelvek számáról. A 2. számú táblázat adatai szerint a magyar fiatalok átlagosan 1.2 nyelvet beszélnek, de meg is elégednének az átlagos 1.5 nyelv tudásával. E számok alá a jelenlegi uniós országok közül csak a korábbi 15 tagállam csúszik, ahol azonban a lakosság nagy része abban a szerencsés helyzetben van, hogy anyanyelveként valamely világnyelvet beszél.

A 2003-ban beindult Világ–Nyelv program célja a magyar fiatalok nyelvi felzárkóztatása, melynek többek között része a középiskolai tanárok nyelvi továbbképzése, a taneszközök fejlesztése, a diákcserek támogatása és a nyelvi órák számának megemlése. A 2004/05-ös tanévtől 0. évfolyam indítható a középiskolákban, melyen, hasonlóan a kéttannyelvű képzéshez, a tanórák döntő többsége a diákok idegen nyelvi felzárkóztatását, fejlesztését segíti. A 2005-ben bevezetésre kerülő kétszintű nyelvi érettségi kommunikáció-centrikusabb nyelvtudást igényel, az emelt szint sikeres letétele pedig középfokú C nyelvvizsgálóval egyenértékű. Ennek célja a középiskolások mind szélesebb rétegének használható nyelvismerethez, illetve nyelvvizsgálóhoz való eljuttatása.

2. számú táblázat: Az európai fiatalok által ismert, illetve az általuk tanulni kívánt nyelvek száma

Ország	Ismert nyelvek	Tanulandó nyelvek	Ország	Ismert nyelvek	Tanulandó nyelvek
Málta	2.2	1.0	Románia	1.4	1.4
Szlovákia	2.1	1.8	Ciprus	1.2	1.7
Szlovénia	2.0	1.6	Lengyelország	1.2	1.8
Lettország	1.9	2.0	Magyarország	1.2	1.5
Észtország	1.7	2.0	Bulgária	1.0	1.2
Litvánia	1.7	2.0	Eu-15	1.0	1.2
Cseh Köztársaság	1.5	1.6	Törökország	0.5	1.7
2004-ben csatlakozók összesítve	1.4	1.7			

Forrás: Eurobarometer 2003.1:21

1.3. A két tanítási nyelvű oktatásról

A középfokú oktatásban az idegen nyelvek tanítása a legnagyobb szerephez a kéttan nyelvű képzésben jut. A jelen tanulmányban csak az olyan két tanítási nyelvű középiskolákról beszélünk, ahol a magyar mellett egy idegen nyelven folyik a képzés, a kisebbségi tannyelvű iskolákról nem. Ezt a tényt fontos kiemelni, hiszen a szóban forgó iskolákban a tanulónak a célnyelv nem anyanyelvük, szemben a már említett, Magyarországon is működő magyar–kisebbségi kétnyelvű iskolákkal, illetve a világ sok országában kétnyelvű oktatásként működő programokkal (az európai és kanadai kétnyelvű programok részletes bemutatását lásd Baker 2002). Az 1987-ben kísérleti jelleggel beindított oktatás kezdetben csak néhány gimnáziumot érintett, ahol a 0., alapozó év után a diákok öt tantárgyat tanultak célnyelven (Bognár 2000:56). Azóta a magyar és idegen nyelven tanító középiskolák száma folyamatosan nőtt, mára az ország számos általános- és középiskolájában folyik célnyelvi oktatás. Középiskolai kétnyelvű oktatás már száznál több intézményben folyik, nemcsak gimnáziumokban, hanem szakközépiskolákban is. A 3. számú táblázat adatai szerint hat év alatt az angol célnyelvű iskolák száma megháromszorozódott, a német nyelvűeké majdnem megduplázódott, a franciáké pedig 6-ról 13-ra emelkedett. A spanyol két tanítási nyelvű iskoláknál is látványos az ugrás, néhány év alatt négy új iskola indította be a spanyol célnyelvi képzést. Az olasz és az orosz nyelvű iskolák száma azonban változatlan maradt.

A szóban forgó iskolák jelentősen különböznek egymástól színvonalukban, szakmai tapasztalatukban, szakképzett pedagógusgárdájukban, anyanyelvi oktatóik számában és a tanítandó tárgyakban. Az iskolák maguk választják meg, hány és milyen tan-

3. számú táblázat. Magyar-idegen nyelvű oktatás a középiskolában

	Középiskolák száma nyelvi bontásban					
	Angol	Német	Francia	Olasz	Spanyol	Orosz
1996/97-es tanév	17	23	6	3	1	1
2002/03-as tanév	51	39	13	3	5	1

Forrás: 1996/97-es tanév: Vámos (1998:39), 2002/03-as tanév: Halász Gábor és Lannert Judit (2004:478–81)

tárgyat tanítanak célnyelven, hogy egynyelvű célnyelvi oktatást folytatnak-e, vagy a tantárgyon belüli kétnyelvűség a jellemző. Ezeket a szempontokat általában a hagyomány és a pedagógusok szakképzettsége határozza meg. A gimnáziumokban jellemző az, hogy a nyelvi tagozatos osztályok helyett két tanítási nyelvű csoportokat hoztak létre, hogy minél magasabb óraszám juthasson a célnyelvi képzésre, illetve, hogy lépést tartson az iskola az oktatási expanzió kihívásaival. Biztosan kijelenthetjük, hogy vannak olyan iskolák, ahol a képzés beindítása az intézmény túlélési stratégiájának része, a diáklétszám megtartásának egyik eszköze. Hiszen a kétnyelvű oktatás nagy vonzereje a társadalmi tudatban az, hogy az érettségi kiváltja a nyelvvizsgát, az oktatás komolyabb és színvonalasabb, a diák későbbi továbbtanulásánál és elhelyezkedésénél a kéttannyelvű osztályban tanulók előnnyel indulnak az egynyelvű képzésben részt vevőkhöz képest. Feltételezhető az, hogy a két tanítási nyelvű iskolák számának ilyen rohamos változása az általános színvonal csökkenését jelenti. Vámos (2000:63) fel is hívja a figyelmet arra, hogy „a »kétnyelvű oktatás« kifejezés ma jól hangzik, de sok iskola nem tudja, hogy – a tantárgy kiválasztásán túl – mit is kell csinálnia. Általános nézet, hogy mindent ugyanúgy kell csinálni, mint eddig, hiszen csak a tanítás nyelvében lesz változás.” Ez azonban koránt sincs így, hiszen nem elég a korábbi nyelvi tagozatos osztályt átnevezni, az óraszámokat változtatni, hanem komoly pedagógiai programot kell kidolgozni és a képzés szakmai és tárgyi feltételeit biztosítani.

A kéttannyelvű képzésben a diák vállalja, hogy a célnyelvet olyan szintre fejleszti, hogy az nem csupán tantárgy, hanem más tantárgyi ismeret megszerzésének az eszközevé válik. Ez hagyományosan a 0. évfolyamon történik, ahol a diákokat a kezdő vagy középfaladó szintről egy év alatt készítik fel a következő négy évben elengedhetetlen célnyelvi szintre, vannak azonban olyan négy évfolyamos középiskolák is, ahol már a meglévő komoly nyelvi ismeretre alapoznak. Ez azt jelenti, hogy bizonyos ismereteket a tanuló nem az anyanyelvén sajátít el, ugyanakkor célnyelvi készségei, szókinccse, kulturális ismerete pótolhatatlanul fejlődik.

Örök dilemma, hogy a megszerzett nyelvi előnyök, valamint az esetleges magyar nyelvű tantárgyismereti hátrányok az egyetemi/főiskolai felvételinél milyen szerepet fognak játszani, hiszen a két tanítási nyelvű osztályba jelentkező 8. osztályosok és szüleik az esetek többségében nem terveznek 4–5 évre előre. A tervezést, az előnyök és hátrányok mérlegelését a változó oktatáspolitikai is nehezíti. A 2005-ben életbe lépő érettségi/felvételi rendszer például nem kedvez a kéttannyelvű osztályokban tanuló diákoknak. Az eddigi gyakorlat szerint a jeles és jó nyelvi érettségijük államilag elismert felsőfokú, azaz C/1 szintű nyelvvizsgával volt egyenértékű. 2005-től a tervezet szerint az idegen nyelvi emelt szintű érettségi minden középiskolában a B/2 szintnek fog megfelelni. A C/1 szint csak két célnyelvi tantárgyi vizsga jeles vagy jó eredményével érhető el (Novák 2003:7) Ez azt jelenti, hogy a kéttannyelvűs diákok az eddiginél könnyebb és más jellegű, az egynyelvű képzésben részt vevő diákokéval azonos nyelvi vizsgát fognak tenni, azaz az oktatás elvesztheti vonzerejét és magas szintű, speciális nyelvi képzésben rejlő előnyeit. Ez a változás legérzékenyebben a 2005-ben érettségiző, akik eddig más program szerint készültek a vizsgákra, illetve a megváltozott feltételek ismerete nélkül indultak el a képzésben.

2. Kutatási kérdések

- A külső szempontok, például továbbtanulás és nyelvvizsga, mennyire befolyásolták a francia két tanítási nyelvű képzés választásakor a diákokat?
- A belső motiváció, például a képzés iránti kíváncsiság vagy a kultúra megismerésének az igénye, milyen részben motiválta a diákok választását?
- Milyen súllyal szerepelt a választásban a szülők, testvérek, barátok, tanárok véleménye?
- Mennyire lehet szó inkább az iskola, mint feltétlenül a kétnyelvű képzés választásáról?
- Milyen tevékenységekre használják a nyelvet és milyen gyakran a diákok az iskolán kívül? Az elvártaknak megfelelően megragadnak-e minden alkalmat arra, hogy kamatoztassák és fejlesszék magas szintű nyelvtudásukat?
- Hogyan értékelik a diákok most a képzést?
- Mennyire találják azt megterhelőnek?
- Miben látják a diákok a kéttannyelvű képzés legnagyobb előnyét és hátrányát?

3. A kutatás módszere, menete és résztvevői

3.1. A kutatásban részt vevő tanulók és iskolájuk

A kutatásban a SZTE Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumának magyar–francia két tanítási nyelvű osztályaiban tanuló 50 diák vett részt. A kerek szám véletlen és abból adódik, hogy az adatfelvétel hetében néhány diák (három fő a 9. és egy-egy fő a 11. és a 12. osztályból) nem volt iskolában. Így a kéttannyelvű oktatás keretében az iskolában tanuló diákok 90%-a vett részt a vizsgálatban. A résztvevők nembeli és évfolyam szerinti eloszlását a 4. számú táblázat mutatja. A képzésben minden évfolyamon erősen domináns a lányok jelenléte, a felmérésben évfolyamonként 2–3 fiú vett részt.

4. számú táblázat: a résztvevők nembeli és évfolyam szerinti eloszlása

	Osztály				Összesen
	9.	10.	11.	12.	
Fiúk	2	2	3	2	9
Lányok	7	11	11	12	41
Összesen	9	13	14	14	50

Az iskolában négy évfolyamos képzés folyik, azaz a már korábban megszerzett jó francia nyelvtudásra épül a célnyelvi oktatás. A korábban működő francia nyelvi tagozatos képzés megszűnt, haladó szinten franciát csak a kétnyelvű osztályban lehet tanulni. A leendő diákok írásbeli és szóbeli felvételi vizsgán vesznek részt, ahol nyelvtani, lexikai és kommunikációs tudásukról kell számot adniuk, illetve általános iskolai osztályzataikat hozzák magukkal. Az évi 12–15 helyre bekerülő diákoknak nemcsak franciatudásuk kimagasló, hanem általános képességeik és szorgalmuk is az. Hiszen van kiből válogatni, statisztikai adatok szerint a 2002/03-as tanévben csak Csongrád megyében 659 általános iskolás tanult iskolai keretek között franciául, országos szinten pedig 4004-en. A megyét ebben a vonatkozásban csak Budapest és Borsod-Abaúj-Zemplén megye előzi meg (Magyar statisztikai évkönyv, 2002:242 és Területi statisztikai évkönyv, 2002:150–53). A nyelvi, civilizációs, kommunikációs és irodalmi ismer-

reteken túl célnyelvi tantárgyi képzés matematikából, történelemből és földrajzból folyik nagy gyakorlattal rendelkező magyar, illetve egy anyanyelvi tanár segítségével. Az iskola célja eljuttatni a diákokat olyan nyelvi és általános ismeretekhez, amelyek birtokában különböző szakterületeken képesek továbbtanulni akár egynyelvű magyar vagy francia, akár kétnyelvű oktatásban. A kis létszámú csoportok lehetővé teszik a diákokra jutó egyéni figyelmet és egymás segítségét.

3.2. Az adatgyűjtés eszköze

A kutatáshoz egy négy részből álló kérdőívet töltöttek ki a diákok 2004. május végén (lásd a mellékletet). A kérdőív összeállításában segítségemre volt az, hogy én is ebben a gimnáziumban tanultam az akkori olasz és francia tagozatos osztályban, illetve alkalmam volt interjút készíteni a magyar–francia kéttannyelvű képzésben most tanuló egyik diákkal.

A felmérés A részében azt vizsgáljuk, hogy a diákokat milyen szempontok motiválták akkor, amikor a magyar–francia két tanítási nyelvű képzésre jelentkeztek. A megadott 16 állítás mindegyikét egy négyes skálán értékelték a diákok aszerint, hogy az mennyire volt igaz az ő esetükben. Lehetett az állítás teljesen vagy részben igaz rájuk, illetve minimálisan vagy egyáltalán nem. A négyes skála használatával kizártuk a semleges középút választását, mindenképpen ez igaz vagy a nem igaz felé kellett a választásoknak elmozdulniuk.

Az első résznek a végén arra is megkértük a diákokat, hogy válasszák ki a megadott 16 állítás közül azt a hármat, amelyik leginkább befolyásolta a döntésüket a képzésre való jelentkezéskor. Ez a kérdés azért volt fontos, mert a várakozás szerint többen számos választ azonos pontszámmal értékelték, így azok között nem lehetett volna fontossági sorrendet megállapítani.

A kérdőív B része arra irányult, hogy a kötelező iskolai felkészülésen túl a francia kéttannyelvűs diákok mire és milyen gyakran használják, illetve áttételesen fejlesztik, nyelvi és kulturális ismereteiket. Tíz tevékenységet jelölhettek meg aszerint, hogy azokat gyakran, ritkán vagy soha nem végzik.

A felmérés C részében arra voltunk kíváncsiak, hogy a tanulók most, a képzésük során, hogyan értékelik a két tanítási nyelvű képzést, beleértve az osztályozást, a megterhelést, a második idegen-nyelv tanulását és az érettségig megszerzendő francia nyelvi tudásukat. Az A ponthoz hasonlóan itt is egy négyes skála szerint értékelték a diákok az egyetértésük mértékét a megadott állításokkal.

Az utolsó, D pontban pedig egy-egy mondatban összegezik a diákok a kéttannyelvű oktatás legnagyobb előnyét és hátrányát. Itt nem kaptak újabb állításokat azért, hogy maguk fogalmazhassák meg véleményüket, és abban ne korlátozzák őket újabb megadott szempontok.

4. Hipotézisek

- A képzés választásában döntő súlya van a megszerzhető nyelvvizsgának.
- Országosan is kimagasló szintű iskoláról és kiemelkedő teljesítményű diákokról lévén szó, a diákok fele mindenképpen ebben az iskolában szeretett volna továbbtanulni.
- Azoknál, akik nyelvterületen éltek, a legfontosabb szempontok között szerepel

ez a tény, hiszen a két tanítási nyelv esetében módjukban áll a magas nyelvi szintű tanulás folytatása.

- Feltételezésem szerint a diákok nagyobb része úgy gondolta, hogy a kéttannyelvű képzés az egyetlen módja annak, hogy kellő szinten tanulhassa tovább a franciát.
- Fontos szerepe van a választásban a szülők, barátok, testvérek és tanárok véleményének.
- Úgy gondolom, hogy minden diák a B pontban felsorolt tevékenységből legalább három-négyet gyakran végez, főleg gondolok itt az információszerzésre és a szórakozásra, hiszen manapság könnyű hozzájutni francia nyelvű kiadványokhoz, TV műsorokhoz, az internethez.
- Várható, hogy nagy a szóródás a diákok között a C pontban a képzés általános értékelésénél. A diákok többsége legalább részben egyet fog érteni azzal, hogy a képzés megterhelő és ezekben az osztályokban nehezebb jobb jegyet szerezni mint máshol, illetve azzal, hogy az értékelésnél a szaktárgyi tudásnál fontosabb ennek a megszerzett tudásnak a nyelvi megformálása.
- A D pontnál feltételezhető, hogy a tantárgyi ismeret hiányosságát említik a legtöbben a kéttannyelvű képzés hátrányaként.
- Végül valószínű az, hogy eltérések fognak mutatkozni a különböző évfolyamok értékelésénél, hiszen máshogy látja a képzést egy 9. és egy 12. évfolyamos diák, illetve az oktatáspolitikai változások más hatással lehetnek az újonnan belépőkre és a most vagy jövőre érettségizőkre.

5. Eredmények

5.1. A két tanítási nyelvű osztályba jelentkezést motiváló szempontok

Az A1-es állítással sokkal többen értenek legalább részben egyet, mint ahányan nem. Az 5. számú táblázat adatai szerint a diákok 10%-a teljesen, 64%-a pedig részben gondolta úgy, hogy egy nem kéttannyelvű osztályban nem tudná megfelelően tovább tanulni a nyelvet. Ez azt sugallja, hogy a diákok többsége tudatosan választotta a két tanítási nyelvű osztály kimagaslóan magas szintű nyelvi képzését. Csak ketten gondolják úgy, hogy egy haladó franciás osztályban is sikeresen tovább tudták volna fejleszteni a már megszerzett tudásukat. Eltolódás látszik a négy osztály válaszaiban, a 9.-esek között például nem találunk olyan diákot, aki ne értett volna egyet az állítással, a 10. és 11 évfolyamon pedig nem találkozunk szélsőséges válaszokkal.

5. számú táblázat: A1. Azért választottam ezt a képzést, mert egy általános tantervű haladó franciás osztályban nem tudtam volna kellően fejleszteni a már meglévő nyelvtudásomat.

	Teljesen igaz rám	Részben igaz rám	Minimálisan igaz rám	Egyáltalán nem igaz rám
9. osztály	1	8		
10. osztály		10	3	
11. osztály		6	7	1
12. osztály	4	8	1	1
Összesen	5	32	11	2
Összesített		37		13

Szintén a továbbtanulási lehetőségekhez kapcsolódik az A2-es állítás (lásd a 6. számú táblázatot). A válaszadók 32–32%-a ért egyet teljesen illetve részben az állítással, azaz a diákok 64%-a véli úgy, hogy nem tudta volna más módon tovább tanulni a francia nyelvet. A diákok 1/5-e szerint biztosan lett volna lehetőségük más keretek között is továbbfejleszteni a már meglévő haladó szintű nyelvtudásukat. Az utóbbi tíz diák közül kimagaslóan sokan tartoznak a 11. évfolyamhoz. A képzésben három éve részt vevő tizennégy diákból tízen gondolják úgy, hogy nem feltétlenül a két tanítási nyelvű osztály lett volna számukra az egyetlen lehetőség a francia nyelv folytatására.

6. számú táblázat: A2. Nem lett volna lehetőségem más módon tovább tanulni a franciát.

	Teljesen igaz rá	Részben igaz rá	Minimálisan igaz rá	Egyáltalán nem igaz rá
9. osztály	4	4	1	
10. osztály	4	5	2	2
11. osztály	4		3	7
12. osztály	4	7	2	1
Összesen	16	16	8	10
Összesített	32		18	

Az A2-es állításhoz nagyon hasonló eredményt mutat az A9-es állítás, amely az iskolához való ragaszkodásra utal. A diákok 54%-a mindenképpen ebben az iskolában szeretett volna továbbtanulni, s ez az arány különösen magas a két felsőbb évfolyamon, a végzősökből például tizenegyen feltétlenül ezt az iskolát választották. A 10. évfolyam a többiekhez képest kissé eltérő képet mutat, itt a diákok öten, azaz többen, mint a másik három évfolyamon összesen, úgy vélik, hogy szívesen tanultak volna tovább más iskolában is (a részletes kimutatást lásd a 7. számú táblázatban).

7. számú táblázat: A9. Mindenképpen ebben az iskolában szerettem volna tanulni.

	Teljesen igaz rá	Részben igaz rá	Minimálisan igaz rá	Egyáltalán nem igaz rá
9. osztály	5	3	1	
10. osztály	3	3	2	5
11. osztály	8	2	2	2
12. osztály	11	1		2
Összesen	27	9	5	9
Összesített	36		14	

Az iskolához való ragaszkodáshoz képest még több diákot befolyásolt pozitívan a képzés választásában az, hogy úgy gondolták, ezen iskola két tanítási nyelvű, válogatott osztályában minden szinten magasabb színvonalú az oktatás, mint egy másik osztályban vagy iskolában. Huszonegyen teljesen, húszan pedig részben gondolták ezt így. Ez azt jelenti, hogy a tanulók 82%-át befolyásolta a képzés választásakor az oktatás kiemelkedő színvonala. A megkérdezettek közül csupán hárman nem értettek egyáltalán egyet az állítással, ők a felső két évfolyamon tanulnak (a részletes kimutatást lásd a 8. számú táblázatban).

8. számú táblázat: A 4. Úgy gondoltam, hogy itt minden téren magasabb színvonalú az oktatás.

	Teljesen igaz rám	Részben igaz rám	Minimálisan igaz rám	Egyáltalán nem igaz rám
9. osztály	4	4	1	
10. osztály	5	5	3	
11. osztály	6	5	1	2
12. osztály	6	6	1	1
Összesen	21	20	6	3
Összesített	41		9	

Az A12-es állítás arra irányult, hogy megtudjuk, a diákok milyen arányát befolyásolta a magyar-francia két tanítási nyelvű képzésre jelentkezéskor az, hogy milyen információt hallottak ezekről az osztályokról. Az eredmények azt mutatják (lásd a 9. számú táblázatot), hogy az ötven diák közül 36 hallott pozitív információkat a képzésről, s őket ez teljes egészében vagy részben ösztönözte az ide jelentkezésben. A diákok közül csupán hárman vannak azok, akik nem hallottak pozitív beszámolót az itt folyó képzésről, és újabb tizenegy diákhöz is csak részben jutottak el jó vélemények az itteni kétnyelvű osztályokról.

A megkérdezett ötven diákból huszonnégyet ösztönözött általános iskolai tanára arra, hogy a két tanítási nyelvű képzésre jelentkezzen, a tanári vélemény azonban a 9. és a 11. osztályokban volt a legkevésbé meghatározó, mivel csak két, illetve három diák jelentkezett általános iskolai tanárának javaslatára.

9. számú táblázat: A12. Sok jót hallottam az iskola ezen osztályáról.

	Teljesen igaz rám	Részben igaz rám	Minimálisan igaz rám	Egyáltalán nem igaz rám
9. osztály	5	3	1	
10. osztály	3	5	4	1
11. osztály	2	7	4	1
12. osztály	4	7	2	1
Összesen	14	22	11	3
Összesített	36		14	

Tizenöt tanulónak van kéttannyelvűs testvére vagy barátja, a 11. évfolyam külső személyes kötődöttsége a kéttannyelvű oktatáshoz a legkisebb, az itt tanulók közül tizenkettőnek nincs ilyen jellegű képzésben részt vevő testvére vagy barátja. A szülői vélemény a diákok bevallása szerint a vártnál kisebb mértékű szerepet játszott a képzés választásánál. Csupán hatan vallották úgy, hogy a jelentkezéskor a szülő szerepe volt a domináns, tízen pedig úgy, hogy a szülőknek részben volt szerepük a döntésben. Tizenöten úgy nyilatkoztak, hogy egyáltalán nem a szülők döntése volt az, hogy ebbe az osztályba járjanak. A 11. évfolyamra járók közül senki nem emelte ki a szülői szerepet a döntésben, ők fele-fele arányban jelölték a válaszukat 3-as, illetve 4-es számmal. A megkérdezett diákok közül csak egynek van francia anyanyelvű szülője vagy nagyszülője. Ezek az adatok arra engednek következtetni, hogy ezeknél a diákoknál

nem a közvetlen környezet, azaz a szülők, testvérek és a barátok befolyása bír a legnagyobb aránnyal a két tanítási nyelvű osztály választásában.

Ha a közvetlen környezet hatása nem dominál, akkor felmerül a kérdés, hogy a belső motiváció és a kíváncsiság a kéttannyelvű képzés iránt vajon milyen mértékben befolyásolta a diákok döntését. Harmincnégyen jelölték meg válaszukban azt, hogy teljesen vagy részben a képzés iránti kíváncsiság vezérelte őket abban, hogy ide adják be a jelentkezésüket az általános iskola után. Elgondolkodtató azonban az, hogy a komoly felvételi megmérettetést vállaló és a képzésbe be is kerülő diákok közül nyolcan egyáltalán nem voltak kíváncsiak arra, hogy milyen idegen nyelven szaktárgyakat tanulni, s ha kizárjuk közülük azt a hármat, akik jártak nyelvterületen iskolába, azaz volt tapasztalatuk a célnyelvi szaktárgyi tanulásról, még mindig maradnak öten. A célnyelvi országba való utazásnak a többletlehetősége 33 diákot befolyásolt a döntésében, a francia nyelvterületekről szerezhető plusz ismeretek pedig 32 diákot vonzottak.

A továbbtanulásra három kérdés vonatkozott, melyek közül az érettségi szolt a leginkább a két tanítási nyelvű osztály választása mellett (lásd a 10. számú táblázatot). Huszonegy diák választását teljes mértékben az érettségi nyelvvizsgát kiváltó jellege határozta meg, és újabb tizenkilenc diák választását ugyanezen szempont részben befolyásolta. Mindössze három diák esetében nem volt fontos az érettségi ilyen jellegű értéke.

10. számú táblázat: A5: Fontos szempont volt a választásban, hogy az érettségi kiváltja a nyelvvizsgát.

	Teljesen igaz rám	Részben igaz rám	Minimálisan igaz rám	Egyáltalán nem igaz rám
9. osztály	6	1	2	
10. osztály	5	6	2	
11. osztály	7	5	1	1
12. osztály	3	7	2	2
Összesen	21	19	7	3
Összesített	40		10	

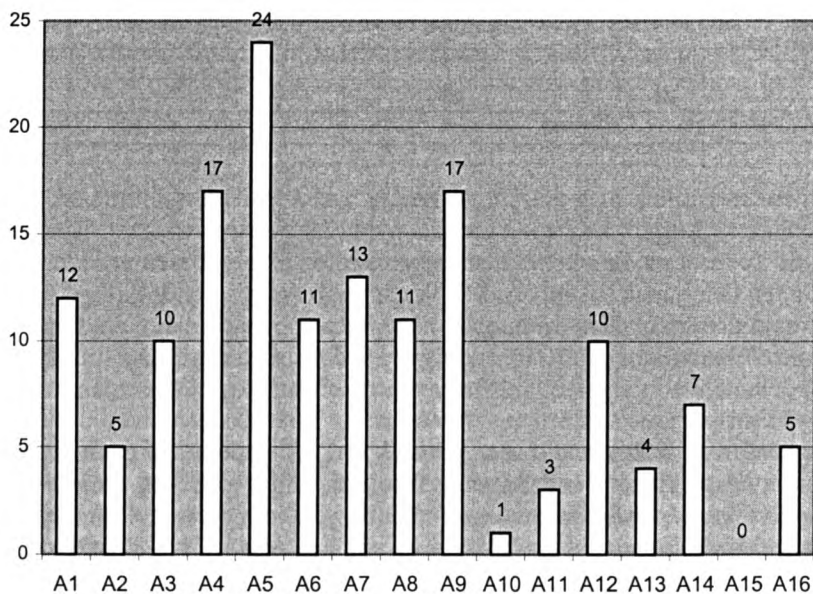
Huszonkilencen jelölték meg azt, hogy francia nyelvterületen szeretnének tovább tanulni és ehhez szükségük lesz a két tanítási nyelvű képzésben szerzett ismeretekre. A fennmaradó huszonegy diák közül tizenegyen zárkóztak el teljesen attól, hogy francia nyelvterületen tanuljanak tovább. A diákok nagyobb aránya gondolja úgy, hogy itthon folytatja majd tanulmányait és a magyarországi továbbtanulásnál előnyt fog jelenteni az itt szerzett bizonyítvány. 72%-uk érzi úgy (a 9. évfolyamon például mindenki), hogy előnyt fog jelenteni a felvételi eljárásban az, hogy ők nem egy hagyományos, egynyelvű osztályba járnak.

A megkérdezett diákok közül öten jelezték, hogy legalább egy éven keresztül jártak francia nyelvterületen óvodába vagy iskolába, náluk erős volt a motiváció a két tanítási nyelvű képzés választására. Egyikük sem jelölte meg, hogy feltétlenül francia nyelvterületen szeretne továbbtanulni, nem volt náluk erős a testvéri vagy szülői befolyás és egyikük sem gondolta úgy, hogy itt mindenképpen magasabb szintű az oktatás. Náluk a nyelvterületen eltöltött iskolai évek jelentették a legfontosabb motivációt arra, hogy itthon is franciául tanuljanak tovább.

A kérdőív első részének a végén arra is választ kerestünk, hogy a felsorolt 16 szempont közül melyik volt az a három, amit a leginkább szem előtt tartottak a diákok a két tanítási nyelvű osztályba való jelentkezéskor. Az első helyen az A4-es szempontot szerepeltették a legtöbben, vagyis azt, hogy úgy gondolták a jelentkezéskor, hogy az iskola kéttannyelvű osztályában minden szinten magasabb fokú az oktatás. A második helyre az A5-ös kijelentést írta a legtöbb diák, azaz az érettségi nyelvvizsgaértékét. A harmadik helyen pedig ugyanannyian jelölték meg az A7-es és az A9-es pontokat, ami azt jelenti, hogy fontosak voltak a választásnál a felvételinél jelentkező előnyök és az iskolához való ragaszkodás.

5.2. A képzésre való jelentkezést motiváló három legfontosabb szempont

Amennyiben összesítjük az ötven diák által megjelölt három-három legfontosabb szempontot, a sorrend figyelembe vétele nélkül, akkor az 1. számú ábrán jelölt eredményeket kapjuk. Ezek szerint a legtöbben, huszonnégyen az érettségi nyelvvizsgát kiváltó szerepét jelölték meg. Ezt követi 17–17 válasszal a magas színvonalú oktatás és az, hogy mindenképpen ebben az iskolában szerettek volna továbbtanulni. Elmondhatjuk, hogy a legfontosabb szempontok egyénekenként változnak, hiszen egy olyan megállapítás sincs a tizenhat között, amelyiket minden diák megjelölt volna. Egyáltalán nem kapott viszont megjelölést a szülők és a nagyszülők anyanyelvi kötődése, azaz az egyetlen anyanyelvű családtagokkal rendelkező diák sem ezt a szempontot tartotta az egyik legfontosabbnak a középiskolai jelentkezésekor. Nagyon kevesen jelölték meg a szülők véleményét, a testvérek és a barátok kéttannyelvűs kötődését, valamint az általános iskolai tanárok ajánlását.

1. számú ábra: A két tanítási nyelvű képzésre való jelentkezést motiváló három legfontosabb szempont összesített eredménye

5.3. Az iskolán kívüli nyelvhasználat

A két tanítási nyelvű osztályba járók a felsorolt tevékenységeket általában ritkán végzik. Egyik iskolán kívüli nyelvhasználati lehetőséget sem jelölte meg a vizsgálatban szereplő tanulók legalább fele. Feltevésünk az volt, hogy a magas szintű nyelvtudásukat kihasználva a kéttannyelvűs diákok sokféle helyzetben használják gyakori jelleggel a nyelvtudásukat. Hiszen azon céljuk elérésében, hogy fejlődjön a szókincsük és a kulturális ismeretük, az iskolán kívüli nyelvhasználat legalább olyan mértékben fejlesztethetné készségeiket, mint a kötelező iskolai feladatok. A számok azonban nem igazolják hipotézisünket. A diákok nem választották a „gyakran” jelzőt elég gyakran a válaszaikban, úgy vélték, hogy inkább ritkán végzik a felsorolt tevékenységeket. Meglepően kevesen néznek például francia nyelvű TV műsorokat, pedig manapság azok a háztartások nagy részében más külföldi műsorokkal együtt jelen vannak és használhatóak lennének mind a szórakozás, mind a francia mindennapi valóság megismerésének eszközeként. A legtöbben francia anyanyelvű ismerősökkel leveleznek gyakran francia nyelven, illetve külföldi utazáskor használják legtöbbször a nyelvet. A legnagyobb szóródást a diákok válaszaiban az 5. és a 9. tevékenységnél tapasztalunk, azaz közel annyian leveleznek francia barátokkal gyakran, mint amennyien soha, s hasonló a helyzet az ismerősök francia tanításánál is.

Meglepő és szomorú azt látni az adatok vizsgálatánál, hogy vannak olyan diákok, akik egy tevékenységet sem végeznek rendszeresen, s olyan is akad, aki a harmadik választ jelölte meg a legtöbb esetben. Ez azt sugallja, hogy ők az iskolai kötelező feladatokon túl nem szánnak időt és energiát valamilyen kötetlenebb formájú, kellemes vagy hasznos nyelvhasználatra és meglevő tudásuk fejlesztésére.

11. táblázat: Az iskolán kívüli nyelvhasználat gyakorisága

Tevékenység	Gyakoriság		
	Gyakran	Ritkán	Soha
1. Francia nyelvű tv műsorokat nézek.	12	36	2
2. Francia nyelvű újságokat/kiadványokat olvasok.	8	27	5
3. Francia nyelvű honlapokat használok az interneten.	16	28	6
4. Francia nyelvű filmeket nézek.	12	33	5
5. Levelezek francia nyelvű barátokkal, ismerősökkel.	19	14	17
6. A családom vendégül szokott látni francia anyanyelvűeket, akikkel beszélgethetek.		15	35
7. Segítek fordítani, tolmácsolni franciául nem tudó ismerősöknek.	18	25	7
8. Külföldi utazások során a nagyon jó nyelvismeretemmel én szoktam segíteni a kommunikációban.	20	24	6
9. Segítek családtagoknak vagy ismerősöknek a francia nyelv tanulásában.	14	20	16
10. Francia nyelvű rendezvényeken, versenyeken veszek részt.	15	29	6

5.4. A képzés értékelése

A felmérés ezen része abba engedett betekintést, hogy az iskola kéttannyelvűs diákjai hogyan értékelik az itt folyó képzést. Az első kérdés arra vonatkozott, hogy mennyire vélik olyanoknak a tanulmányaikat, mint amilyenre korábban számítottak. Öt diák esetében az elvárásaik teljes mértékben igazolódtak, harminckét tanuló korábbi elképzelése részben fedti a valóságot, és csak két diák véli úgy, hogy a képzés egyáltalán nem olyan, mint amilyenre számított. A 9. és a 12. évfolyamon egyeznek leginkább a diákok előzetes elvárásai a képzés alatt szerzett tapasztalataikkal, a 11. osztályosok nagyobb részének azonban mások voltak az elképzeléseik, mint amit tapasztaltak.

A 11. évfolyam diákjai azok is, akik közül kimagaslóan sokan nem értenek egyet a 2. állítással sem, mely szerint nekik nehezebb lenne jobb jegyet szereznük a szaktárgyi órákon, mint a magyarul tanuló társaiknak. Ugyanakkor a négy évfolyamon összesen 32 diák véli úgy, hogy teljesen vagy részben igaz az, hogy a kéttannyelvűsöknek nehezebb a jó jegy szerzése, ami, gondolhatnánk abból adódik, hogy nemcsak a tantárgyi tudás számít, hanem annak nyelvi megformálása is. Ennek mond azonban ellent a következő állítás értékelése, mely szerint csupán egy diák jelölte meg válaszában, hogy teljes mértékben egyetért azzal, hogy az értékelésnél inkább számít a nyelvtudás, mint a szaktárgyi tudás. A diákok 78% viszont nem ért egyet a 3-as állítással. Ez azt jelenti, hogy a diákok döntő többsége szerint a szakórákon a tárgyi tudás fontosabb a jó nyelvi megformáltságnál, komoly tárgyi felkészültség szükséges. Így feltételezésünk e két kérdésben nem látszik igazolódni.

Azzal viszont a diákok közül harminchetten egyetértenek, hogy egy két tanítási nyelvű osztályban többet kell készülniük az órákra, mint egy egynyelvű képzésben részt vevő diáknak. A diákok 78%-a gondolja úgy, hogy jobb lenne több anyanyelvű tanár részvétele az oktatásban, csupán 12%-uk van maximálisan megelégedve a mostani egy lektorral. Ez utóbbi két szempont az, mellyel a legtöbb diák (17) teljes mértékben egyetért.

A 6. és a 7. állítás arra irányul, hogy mennyire van interferencia a diákok első és második idegen nyelve között. A kapott válaszok nagy szórást mutatnak, ami arra enged következtetni, hogy teljesen egyénfüggő az, hogy a jó franciatudás segíti, vagy nehezíti a másik nyelv tanulását. Mindkét állítás esetében a válaszadók leggyakrabban részben értettek egyet a megfogalmazottakkal.

Az utolsó szempont értékelésénél a diákok arról mondtak véleményt, hogy hogyan látják a megszerzhető nyelvtudás szintjét. A kérdés provokatív jellegű, hiszen azt állítja, hogy a 12. évfolyam végére a diákok szinte olyan jól fognak beszélni franciául, mint francia kortársaik. Úgy gondoltuk, hogy ez néhányuknak nem elérhetetlen szint, vannak, akik nyelvterületen éltek, s a képzés is ösztönzi a leendő diákokat arra, hogy az érettségi után francia nyelvterületen tanuljanak tovább, amihez szükséges a közel anyanyelvi szint. Az eredmények azt mutatják, hogy egyik diák sincs arról teljes mértékben meggyőződve, hogy igaz lenne a megfogalmazott állítás, a másik három lehetséges válasz között is 20–15–15 arányban oszlanak meg a vélemények. A 11. osztályosok a leginkább pesszimisták a megszerzhető nyelvtudásukkal kapcsolatban, míg a 9. osztályosok a legoptimistábbak, közülük egy diák sem jelölte meg az „egyáltalán nem értek egyet” választ.

5.5. A kéttannyelvű képzés legnagyobb előnyei és hátrányai a diákok szemével

Ebben a részben a megkérdezett diákok szabadon fogalmazhatták meg véleményüket a két tanítási nyelvű képzésről egy-egy mondatban. Néhány diák a kéttannyelvű osztályba járásnak semmilyen hátrányos voltát nem tapasztalja.

A legnagyobb előnynek a diákok a következőket tartották (a sorrend a gyakoriságot jelzi):

- Magasabb szintű a nyelvi és a kulturális képzés, mint egy haladó franciás osztályban.
- A kéttannyelvű a magasabb szintű nyelvoktatásával több lehetőséget ad a későbbiekre (továbbtanulás, munka).
- Gazdagabb a tanulók szókincse.
- Az érettségi nyelvvizsgát ad.
- A kis létszámú osztályoknak köszönhetően a diákok az átlagosnál többet gyakorolják a nyelvet.
- Bármikor könnyen megszólalok franciául.
- Franciaországi csereúton lehet részt venni.
- Jó osztályközösség alakult ki.
- Anyanyelvű tanárok is oktatnak.
- Angolból is megszerezhető a nyelvvizsga a 12. év végéig.
- Megismerkedtem olyan francia diákokkal, akikkel tartani tudom a kapcsolatot.
- Felnéz rám a környezetem, amiért kéttannyelvű képzésre járok.
- Jó a kapcsolat a Magyarországon élő franciák és a franciául tanulók között, gyakoriak a közös rendezvények.

A legnagyobb hátrányként a diákok a következőket jelölték meg:

- A franciául tanult szaktárgyak színvonala alacsonyabb, kisebb a tanult anyagrésze.
- Magasabb az óraszám és nagyobb a megterhelés.
- Nem ismerik a diákok kellő mértékben a magyar szakkifejezéseket a célnyelven tanult tárgyak esetében.
- A felvételinél gondot/hátrányt fognak jelenteni a nem magyarul tanult szaktárgyak.
- Nehezebben tanulhatók a szaktárgyak a célnyelven.
- A kétszintű érettségi rendszer.
- A lektorok olyat várnak el, amit egy nem anyanyelvűnek nehéz teljesítenie.
- Kevés a módszertanilag jól képzett oktató.
- Kevés az anyanyelvű tanár.
- Nem érdemes a matematikát és a földrajzot célnyelven tanulni.
- Nem folynak mindig franciául az órák.
- A francia nyelvű tankönyvek hiánya.
- Sokaknak nincs meg a megfelelő nyelvi alapjuk.
- Háttérbe szorul a magyarságom.

6. Összegzés és kitekintés

Az eredmények azt mutatják, hogy feltevéseinknek nagyobb része igaznak bizonyult. Feltételezéseinkkel ellentétben viszont nem meghatározó a képzés választásában a közvetlen környezet véleménye, nem használja a diákok mindegyike gyakran az isko-

lán kívül is a nyelvet, és a diákok többsége úgy gondolja, hogy a célnyelven tanult tantárgyak értékelésénél a tárgyi tudás elsőbbséget élvez a nyelvi ismeretekkel szemben.

Érdeemes lenne az adatgyűjtést néhány év múlva ugyanebben az iskolában megismételni, hogy összehasonlíthassuk, hogyan változik a felmérésben részt vevő diákok eredménye a felsőbb évfolyamokra lépéskor, illetve mennyire mutat más képet az újonnan belépő évfolyamok értékelése az érettségi-felvételi rendszer változásával, a nyelvi előkészítő osztályok beindításával és az európai mobilitással. Azt is érdekes lenne összevetni, hogy más célnyelvű oktatásban mennyiben térnek el a diákok válaszai, azaz mennyire nyelv- és intézmény-függőek a kapott eredmények.

IRODALOM

- Baker, Colin (2002). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Clevedon, Multilingual Matters Ltd, pp. 172–197.
- Bognár Anikó (2000). A két tanítási nyelvű oktatás. Tizenkét „nem tucat”-év a magyar közoktatásban. 1987–1999. *Modern Nyelvoktatás*, vol. VI, nr. 1, pp. 56–63.
- Candidate Countries Eurobarometer 2003.1 on Culture. *Youth in Europe*. 1.4 Young people and languages, pp. 17–21 www.yfe.il/faili/youth_in_europe.pdf
- Csapó Benő (2001). A nyelvoktatást és a nyelvtudást befolyásoló tényezők. *Iskolakultúra*. 2001 augusztus, pp. 25–35.
- Dörnyei Zoltán (1996). Motiváció és motiválás az idegen nyelvek tanításában. *Modern Nyelvoktatás*, vol. II, nr. 4, pp. 5–21.
- Halász Gábor és Lannert Judit (szerk.) (2004). *Jelentés a magyar közoktatásról 2003*. Budapest, OKI Magyar statisztikai évkönyv, 2002. (2003). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 242.
- Nikolov Marianne (1995). Általános iskolás gyerekek motivációja az angol mint idegen nyelv tanítására. *Modern Nyelvoktatás*, vol. I, nr. 1, pp. 7–20.
- Nikolov Matianne (2003). Angolul és németül tanuló diákok nyelvtanulási attitűdjei és motivációja. *Iskolakultúra*, 2003 augusztus, pp. 61–73.
- Novák György (2003). Kétnyelvű iskolák és a kétnyelvű érettségi. *Köznevelés*, 59/40, p. 7.
- Petneki Katalin (2002). Az idegennyelv tanításának helyzete és feladatai. *Új Pedagógiai Szemle*, 2002 július–augusztus, pp. 147–160.
- Surányi Bálint (2000). Az oktatási expanzió: problémák és perspektívák. *Iskolakultúra*, 2000 április, pp. 38–50.
- Területi statisztikai évkönyv, Csongrád Megye, 2002*. (2003). Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, pp. 150–53.
- Vágó Irén (2001). Ami az átlagok mögött van. Egyenlőtlenségek a nyelvoktatásban. *Iskolakultúra*, 2001 augusztus, pp. 61–70.
- Vámos Ágnes (1998). *Magyarország tannyelvi atlasza*. Budapest, Kereban Kiadó
- Vámos Ágnes (2000). A tanítási nyelvek helyzete a kilencvenes évek második felében. *Új Pedagógiai Szemle*, 2000 július–augusztus, pp. 56–65.

Melléklet

A felméréshez használt kérdőív

Nemed: fiú lány

Évfolyamod: 9 10 11 12

A/ A kérdőív ezen részében arra vagyunk kíváncsiak, hogy miért választottad a magyar–francia két tanítási nyelvű osztályt a középiskolába jelentkezéskor. Állításokat fogsz olvasni, mindegyik esetében dönts el, hogy azok mennyire illenek rád. Írj a vonalra például 1-es számot, ha az állítás teljesen igaz a te esetedre, 4-es számot, ha egyáltalán nem igaz rád.

1 = teljesen igaz rám

2 = részben igaz rám

3 = minimálisan igaz rám

4 = egyáltalán nem igaz rám

- ___ 1. Azért választottam ezt a képzést, mert egy általános tantervű haladó franciás osztályban nem tudtam volna kellően fejleszteni a már meglévő nyelvtudásomat.
- ___ 2. Nem lett volna lehetőségem más módon tovább tanulni a franciát.
- ___ 3. Kíváncsi voltam rá, hogy milyen idegen nyelven szaktárgyakat tanulni.
- ___ 4. Úgy gondoltam, hogy itt minden téren magasabb színvonalú az oktatás.
- ___ 5. Fontos szempont volt a választásban, hogy az érettségi kiváltja a nyelvvizsgát.
- ___ 6. Francia nyelvterületen szeretnék az érettségi után tanulni, amihez szükségesek az itt szerzett ismeretek.
- ___ 7. Magyarországon szeretnék továbbtanulni, a felvételinél előnyt fog jelenteni a két tanítási nyelvű képzés.
- ___ 8. Úgy gondoltam, hogy egy kéttannyelvű osztállyal többször lehet nyelvterületre utazni.
- ___ 9. Mindenképpen ebben az iskolában szerettem volna tanulni.
- ___ 10. A szüleim szerették volna, ha ebbe az osztályba járok.
- ___ 11. Testvérem vagy barátom is kéttannyelvű osztályba jár.
- ___ 12. Sok jót hallottam az iskola ezen osztályáról.
- ___ 13. Általános iskolai tanárom ajánlotta ezt az osztályt.
- ___ 14. Úgy gondoltam, hogy olyan ismereteket szerezhetek Franciaországról és más francia nyelvterületről, amit máshol nem tudnék.
- ___ 15. Azért választottam ezt az osztályt, mert valamelyik szülőm/nagyszülőm francia anyanyelvű.
- ___ 16. Legalább egy éven keresztül éltem francia nyelvterületen, ahol francia óvodába vagy iskolába jártam.

Jelöld meg, hogy a két tanítási nyelvű képzés választásakor esetekben a fent felsorolt állítások közül melyik három volt a legfontosabb!

1. szempont: ____
2. szempont: ____
3. szempont: ____

B/ Biztosan nemcsak a franciaórákon és iskolai feladatokra való készülés során van szükséged a nyelvtudásodra. Most arra vagyunk kíváncsiak, hogy mire használod a franciát az iskolán kívül. A cselekvések gyakoriságát számmal jelöld. Ha használod a nyelvet a megadott tevékenységre, jelöld, hogy azt gyakran vagy ritkán teszed. Ha még soha nem fordult elő veled egy szituáció, írd a vonalra 3-as számot.

1 = gyakran 2 = ritkán 3 = soha

- ____ 1. Francia nyelvű tv műsorokat nézek.
- ____ 2. Francia nyelvű újságokat/kiadványokat olvasok.
- ____ 3. Francia nyelvű honlapokat használok az interneten.
- ____ 4. Francia nyelvű filmeket nézek.
- ____ 5. Levelezek francia nyelvű barátokkal, ismerősökkel.
- ____ 6. A családom vendégül szokott látni francia anyanyelvűeket, akikkel beszélgethetek.
- ____ 7. Segítek fordítani, tolmácsolni franciául nem tudó ismerősöknek.
- ____ 8. Külföldi utazások során a nagyon jó nyelvismeretemmel én szoktam segíteni a kommunikációban.
- ____ 9. Segítek családtagoknak vagy ismerősöknek a francia nyelv tanulásában.
- ____ 10. Francia nyelvű rendezvényeken, versenyeken veszek részt.

C/ Ebben a részben arra vagyunk kíváncsiak, hogy most milyenek tartod a magyar-francia kéttannyelvű képzést. Jelöld 1-4-ig a válaszaidat attól függően, hogy mennyire értesz egyet az állításokkal.

1 = teljesen egyetértek
 2 = részben értek egyet
 3 = inkább nem értek egyet
 4 = egyáltalán nem értek egyet

- ____ 1. Olyan a képzés, amilyenre számítottam.
- ____ 2. Szerintem nekünk nehezebb jó jegyet szerezni a francia nyelvű szaktárgyi órákon, mint a magyarul tanuló diákoknak.
- ____ 3. Az értékelésnél a francia nyelvű szakórákon inkább a nyelvtudás számít, mint a szaktárgyi tudás.
- ____ 4. Jó lenne több anyanyelvű tanár.
- ____ 5. Ebben az osztályban többet kell készülnöm, mint más osztályokban tanuló ismerőseimnek.
- ____ 6. Mivel nagyon jól tudok franciául, a második idegen nyelv tanulása is könnyű.

- ___ 7. A jó franciatudás időnként megzavar a másik nyelv tanulásában.
 ___ 8. A 12. év végére szinte olyan jól fogok tudni franciául, mint francia kortársaim.

D/ A következő két kérdésre válaszolj 1-1 mondattal.

1. Mit találsz a leginkább pozitívnak abban, hogy kéttannyelvű osztályba jársz?
-

2. Miben látod a kéttannyelvű oktatás hátrányát?
-

A Librotrade Kft ajánlata

Oxford University Press

New Headway Pre-Intermediate gyakorló tesztek
 (fölkészülés a középszintű érettségire) 578 Ft

Grimm Kiadó

Pálfy Miklós: *Francia–magyar magyar–francia tanulószótár*
 (Nytitnikék tanulószótárak) 6100 Ft

Fábián Zsuzsanna-Danilo Gheno: *Olasz-magyar kifejezések*
és szólások szótára 3500 Ft

Dorogman György: *Spanyol–magyar kéziszótár*
 (új, színes címszavakkal) 7400 Ft

A könyvek megvásárolhatók ill. megrendelhetők:

Librotrade Kft 1173 Budapest Pesti út 237.

Telefon: 254-0-254 Fax:257-7 472

E-mail:books@librotrade.hu

Melódia Könyvesbolt 1053 Budapest Semmelweis u.1-3.

Telefon/Fax:318-83-33